

प्रस्तावना:

सर्वांगीण विकास' हे शिक्षणाचे मुख्य सूत्र आहे आणि 'भाषा शिक्षण' या शिक्षण प्रणालीचा आधारभूत कणा आहे, कारण जीवन आणि भाषा यांचा असलेला अतूट संबंध नाकारता येत नाही. शाश्वत जीवन मूल्ये आणि सांस्कृतिक, सामाजिक, व्यावसायिक, अशा वेगवेगळ्या क्षेत्रातील विविध मूल्ये व कौशल्ये रुजवणे केवळ भाषेमळेच शक्य होते.

मराठी वा अन्यमाध्यमातील विद्यार्थी निम्नमाध्यमिक स्तर म्हणजे इयत्ता १० वीपर्यंत शिक्षण पूर्ण करतात तेव्हा मराठी वाचणे, ऐकणे, लिहणे, समजून घेणे, आपले मत / विचार व्यक्त करणे अशा सामान्य क्षमता मिळवतो. उच्चमाध्यमिक स्तरावर [११ वी, १२ वी] या क्षमतांचाही स्तर उंचावणे अपेक्षित आहे. या टप्प्यावर विद्यार्थी 'उदर निर्वाहाची साधन-निश्चिती व त्यासाठी पुढील उच्च शिक्षणाची तयारी' यासाठी स्वतःला तयार करत असतो. या सुसंगत पाठ्यक्रमातून मराठी साहित्यातील कथा, कविता, लेख यासोबतच व्यक्तिचित्र, विनोदी साहित्य, नाटक, प्रस्तावना लेखन अशा साहित्य प्रकारांची ओळख होऊन मराठी भाषेची, मराठी साहित्याची जाण समृद्ध होईल. शाश्वत नैतिक मूल्यांची जाणीव सखोल होईल, सुजाण नागरिकत्व, पर्यावरण मैत्री अशा मूल्यांचीही जाण विकसित होईल. 'व्यक्त करणे / अभिव्यक्त होणे' ही या काळच्या नव्या पिढीची आवड आणि गरज आहे. यासाठी वेगवेगळी भाषिक कौशल्ये रुजवली जातील. मागील वारशाची ओळख आणि विज्ञान, नवे तंत्रज्ञान याची सांगड घातली जाऊन व्यवहारात व नव्या युगातील व्यावसायिक, सामाजिक, सांस्कृतिक अशा विविध क्षेत्रात भाषेचा सुयोग्य उपयोग करता यावा यासाठी भाषिक क्षमता विकसित होतील आणि विद्यार्थी नव्या युगाची आव्हाने पेलण्यास सक्षम होईल.

उद्दिष्ट :

मराठी भाषेतील / मराठी भाषेत

> आतापर्यंत प्राप्त केलेल्या भाषिक क्षमतांचा स्तर वाढवणे.

- > दृक् व श्राव्य माध्यमातून मिळणाऱ्या सूचना, जाहिराती, निवेदने, बातम्या, चर्चा, परिसंवाद इत्यादीतील विचार / कल्पना समजणे.
- > नाटक, काव्य अशा साहित्याचे अभिवचन करता येणे.
- > विविध साहित्य प्रकारांचा आस्वाद घेणे.
- > वाचनातून समीक्षणात्मक दृष्टीकोन निर्माण होणे व तो जोपासला जाणे.
- > एखाद्या विषयाला अनुसरून स्वतःचे विचार, मत सुसूत्रपणे, संदर्भासह मांडता येणे. व्यक्त होता येणे.
- > जनसंचार माध्यमांसाठी आवश्यक अशी भाषिक कौशल्ये आत्मसात करून उपयोग करता येणे. जसे : कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन, रेडीओ निवेदन इ.
- > नव्या युगातील नव्या माध्यमातून प्रिंट व इलेक्ट्रॉनिक माध्यम - मराठी भाषेचा सुयोग्य वापर करता येणे.
- > अनुभव, निरीक्षण आणि त्यावरील आपले विचार, लिखित रूपात व्यक्त करणे.
- > अनुवाद कौशल्य मिळवणे.
- > भाषेचा व्याकरण व लेखन नियमानुसार अचूक वापर करता येणे.
- > भाषा सौंदर्याची जाण विकसित होऊन लालित्यपूर्ण सुंदर भाषेचा उपयोग करता येणे.

अभ्यासक्रम इयत्ता : अकरावी मराठी (109) 2025-26
CURRICULUM CLASS-XI / Marathi (109):2025-26

अभ्यासक्रमाबाबत महत्वाचे :

- * प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप 80 गुण लेखी 20 गुण अंतर्गत मूल्यमापन असे आहे.
- * तासिकांची संख्या ही कमी केली गेली आहे. त्यामुळे पाठ्यपुस्तकातील काही घटक/ पाठ वगळण्यात आले आहेत. तथापि विद्यार्थ्यांनी ते जरूर वाचावेत.

अनुक्रम म	गद्य / पद्य पाठाचे नाव Name of chapter	लेखक / कवी Author
	स्वतंत्रतेचे स्तोत्र (काव्यानंद फक्त वाचनासाठी) Svatantrateche stotr	स्वातंत्र्यवीर वि.दा. सावरकर V. D. Savarkar
1	मामू Mamu	शिवाजी सावंत Shivaji Savant
2	प्राणसई [कविता] Pransai [poem] excluded)	इंदिरा संत Indira Sant
3	अशी पुस्तकं [वगळलेला] Ashi pustke (excluded)	निर्मलकुमार फडकुले N.K.Fadkule
4	झाडांच्या मनात जाऊ [कविता] Zadanchya mnat jaau (poem)	नलेश पाटील Nalash Patil
5	परिमळ Parimal	प्रल्हाद केशव अत्रे P.K. Atre
6	दवांत आलीस भल्या पहाटे [कविता] Davant aalis bhalya pahate. [poem]	बा. सी. मर्देकर B. S. Mardhekar
7	'माणूस' बांधूया ! Manus bandhuya	प्रवीण दवणे Praveen Davane
8	ऐसी अक्षरें रसिके Aisi akshare rasike	संत ज्ञानेश्वर Sant Jnaneshvar
9	वहिनींचा 'सुसाट' सल्ला Vahinincha 'Susat' salla	शोभा बेंद्रे Shobha Bendre
10	शब्द [कविता] Shabd (excluded)	यशवंत मनोहर Yashavant M
11	वाङ्मयीन लेण्याचा शिल्पकार Wangmayin lenyacha shilpkar	सुमती देवस्थळे Sumati D.
12	पेंजण [कविता] Painjan [Poem]	नीलम माणगावे Neelam M.
13	कवितेचे रसग्रहण Appreciation of Poem [वाचन व उपयोगासाठी]	-----
भाग 3 साहित्यप्रकार नाटक-परिचय Drama: Type of literature Introduction		
1	हसवाफसवी [वगळलेला] Hasava- Fasavi (excluded)	दिलीप प्रभावळकर Dilip Prabhavalkar
2	ध्यानीमनी Dhyanimani	प्रशांत दळवी Prashant Dalavi

3	सुंदर मी होणार Sundar mi Honar	पू. ल. देशपांडे. P. L. Deshpande
भाग - 4 उपयोजित मराठी Applied Marathi		
1	सूत्रसंचालन comparing / anchoring	
2	मूद्रितशोधन Proof-reading	
3	अनुवाद Translation	
4	अनुदिनी लेखन Blog writing	
5	रेडीओजॉकी Redio-jocky (अंतर्गत मूल्यमापन)	
भाग 5 व्याकरण व Section-5 Grammar लेखन		
1	शब्दशक्ती Shabdshakti (excluded)	
2	काव्यगुण Kavy-gun (excluded)	
3	वाक्य संश्लेषण Vaaky - Sanshleshn	
4	काळ Kaal / Tenses	
5	शब्दभेद Shabd-bhed	
6	पत्र लेखन	

मराठी युवकभारती : इयत्ता अकरावी [2019-] Std - XI - 'Yuvak Bharti' (2019)

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक मंडळ, पुणे.

Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education, Pune

अभ्यासक्रम इयत्ता : बारावी / मराठी (109) 2025-26
CURRICULUM CLASS-XII / Marathi (109)

अभ्यासक्रमाबाबत महत्वाचे :

- * प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप 80 गुण लेखी +20 गुण अंतर्गत मूल्यमापन असे आहे.
- * तासिकांची संख्या ही कमी केली गेली आहे. त्यामुळे पाठ्यपुस्तकातील काही घटक / पाठ वगळण्यात आले आहेत.
- * तथापि विद्यार्थ्यांनी ते पाठ जरूर वाचावेत.

भाग 1 आणि 2 / Section 1 & 2

अनुक्र म	पाठचे नाव / Name of the chapter	लेखक / कवी / Author
	बहु असोत सुंदर .. [फक्त वाचनासाठी] Bahu asot sundr.. [only for reading]	श्री.कृ. कोल्हटकर S. K. Kolhatkar
1	वेगवशता Vegvashta (excluded)	प्राचार्य शिवाजीराव भोसले Prachary Shivajirao Bhosale
2	रोज मातीत [कविता] Roj Matit [poem]	कल्पना दुधाळ Kalpana Dudhal
3	आयुष्य ... आनंदाचा उत्सव Aayushy .. Aanandacha utsav	शिवराज गोर्ले Shivraj Gorle
4	रे थांब जरा आषाढ घना [कविता] Re Thyanb Jara Aashadh Ghana [Poem]	बा. भ. बोरकर B. B. Borkar
5	वीरांना सलामी Veeranna salami	अनुराधा प्रभुदेसाई Anuradha Prabhudesai
6	रंग माझा वेगळा Rang Maza Vegala [poem]	सुरेश भट Suresh Bhat
7	विंचू चावला [भारुड] Vinchu Chavla [Bharud]	संत एकनाथ Sant Eknaath
8	रेशीमबंध Reshimbandh	यू. म. पठाण Y. M. Pathan
9	समुद्र कोडून पडलाय [कविता] (वगळलेला) Samudra kondun Padalay [Poem](excluded)	वसंत आबाजी डहाके A.B. Dahake
10	दंतकथा Dantkatha	वसंत सबनीस Vasant sabanis
11	आरशातील स्त्री Aarshatil Stri [Poem]	हिरा बनसोडे Hira Bansode
12	रंगरेषा व्यंगरेषा (वगळलेला) Rang resha Yangresha (excluded)	मंगेश तेंडूलकर Mangesh Tendulkar
	भाग 3 साहित्यप्रकार कथा परिचय Drama: Type of literature - Introduction	
	शोध Shodh (excluded)	व. पु. काळे V. P. Kale

		गढी Gadhi	प्रतिमा इंगोले Pratima Ingole
		भाग 4 : उपयोजित मराठी Applied Marathi	
		मूलाखत Interview	
		महितीपत्रक Brochure	
		अहवाल Report	
		वृत्तलेख Feature writing	
		भाग 5 : व्याकरण व लेखन / Grammar & Writing skill	
		i] वाक्य प्रकार व वाक्य रूपांतर Type of sentence: Identification & Transformation 1. विधानार्थी वाक्य 2. आज्ञार्थी वाक्य 3. उद्गारार्थी वाक्य 4. प्रश्नार्थी वाक्य	
		ii) समास: अव्ययीभाव, तत्पुरुष, द्वंद्व [ओळखणे] Identification of 'Samas': Avyibhav, Tatpurush, Dvandv	
		iii] प्रयोग: कर्तरी, कर्मणी, भावे Voice: Kartari, Karmani, Bhava	
		iv) अलंकार (वगळलेला) Alankar (excluded)	
	2	1. निबंध लेखन : आत्मवृत्त, वर्णनात्मक, कल्पनात्मक, वैचारिक २. पत्रलेखन 1. मागणी पत्र २. तक्रार पत्र	
	3	व्याकरण लेखन	
		वाक्यप्रचार	
		निबंधलेखन	

मराठी युवकभारती : इयत्ता बारावी [2020] Std – XII – 'Yuvak Bharti' (2020)

महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक मंडळ, पुणे.
Maharashtra State Board of Secondary and Higher Secondary Education, Pune